

kde je Salmova bohatá pozůstalost). První Salmův biograf Josef von Hormayer (Hugo Franz Altgraf zu Salm-Reifferscheid. In: Archiv für Geographie, Historie, Staats- und Kriegskunst 1816, str. 337 ad.) popisuje osvícenské prostředí, v němž mladý hrabě vyrůstal a poukazuje na znalost osoby Jana Nep. Mittrovského v prostředí Royal Society. O knížeti Frant. Josefovi z Dietrichsteinu srv. např. W. Weckbecker, Von Maria Theresia zu Franz Joseph. Zwei Lebensbilder aus den alten Österreich. Berlin 1929; E. Vehse, Geschichte des österreichischen Hofes und Adels und der österreichischen Diplomatie I—III, Hamburg 1852—83; zde jsou zejména sesbírány historiky z Dietrichsteinova života. Pravdivější (a zajímavější obraz knížete Františka Josefa) získáme však z jeho pozůstalosti v SOA Brno, rodinný archiv Dietrichsteinů i z pozůstalosti jeho ženy Alexandry Šuvalovové tamtéž. K této skupině aristokracie patří ještě František Josef I., hrabě Sylva-Taroucca (1773—1835), jehož vychovatelem byl jakobín Jindřich Jelline. Sylva-Taroucca získal část osvícenských spisů z pozůstalosti vídeňských Schönbornů; korespondoval a stýkal se s Ant. B. Mittrovským a Hugem ze Salm-Reifferscheidtu (SOA Brno, RA Sylva-Taroucců, G 445; kartón 38 ad.).

V době odevzdání práce do tisku vyšlo několik závažnějších prací o osvěcenství ve středoevropském prostředí. Je třeba jmenovat zejména: Josef Haubelt, České osvěcenství. Praha 1986. K závěrům této práce jsme však již nemohli přihlídnout; navíc je zaměřena více na oblast Čech. Drobnější studie s moravskou tematikou konce 18. století uvádíme v souhrnné bibliografii. Při vzrůstajícím zájmu o vztah historie, dějin umění a dějin kultury je nutno upozornit i na sborník referátů Historická Olomouc a její současné problémy V., Olomouc 1985.

A. ARCHÍVNÍ PRAMENY

Státní oblastní archiv Brno (SOA Brno)

Fondy:

Moravsko-slezské gubernium (B 14)

Moravsko-slezské gubernium — prezidiální registratura (B 95)

Sbírka Františkova muzea (G 11)

Cerroniho sbírka (G 12)

Sbírka rukopisů Německého historického spolku (G 13)

Rodinný archiv Kouniců (F 11)

Rodinný archiv Berchtoldů (G 138)

Rodinný archiv Ditrichštejnů (G 140)

Rodinný archiv Mitrovských (G 147)

Rodinný archiv Salm-Reifferscheidtů (G 150)

Rodinný archiv Sylva-Taroucců (G 445)

Velkostatek Židlochovice (F 104)

Velkostatek Dolní Kounice (F 119)

Velkostatek Polná-Přibyslav (F 188)

Městský archiv Brno (MěA Brno)

Fondy:

Mittrovského knihovna

Mittrovského sbírka rukopisů

Sbírka novin a časopisů

Státní oblastní archiv Brno, prac. Kroměříž

Fondy:

Velkostatek Morkovice (písemnosti Kaschnitzů z Weinbergu, F 8)
 Velkostatek Vizovice (F 12)
 Velkostatek Bystřice pod Hostýnem (F 145)
Státní oblastní archiv Opava, prac. Janovice

Fondy:

Rodinný archiv Podstatských-Lichtensteinů
 Rodinný archiv Žerotínů (Bludov)
 Velkostatek Lipník (I/19)
 Velkostatek Hranice (I/10)
 Velkostatek Tovačov

Okresní archiv Přerov, pracoviště Lipník

Fondy:

Městský archiv Lipníka n. Bečvou
 Pozůstalost Josefa H. A. Gallaše
 Pozůstalost Cigánkova

B. PRAMENY VYDANÉ A DOBOVÁ LITERATURA

- D'ALEMBERT, Jean Le Rond: Einleitende Abhandlung zur Encyklopädie. Berlin 1958.
- D'ALEMBERT, Jean Le Rond: Esej o základoch filozofie. Bratislava 1981.
- BURKE, Edmund: O vkuse, vznešenom a krásnom. Bratislava 1981.
- CASANOVA, Giacomo: Historie mého života. Praha 1968.
- CONDILLAC, Etienne Bonnot abbé de: Esej o původu lidského poznání. Praha 1974.
- CONDORCET, Marie-Jean-Antoine-Nicolas Caritat, marquis de: Náčrt historického obrazu pokroků lidského ducha. Praha 1968.
- CRÉBILLON, Claude-Prosper Jolyot de: Blouznění srdce a rozumu. Praha 1978.
- Die Französische Revolution im Spiegel der deutschen Literatur (herausgegeben von Claus Träger). Leipzig 1979.
- DIDEROT, Denis: Vybrané spisy. Praha 1953.
- HAUSPERSKÝ Z FANÁLU, Jan Nepomuk, svobodný pán: Annalen von Mähren 1767—1790; in: Zeitschrift des mährischen Landesmuseums, 1917, Bd. 16.
- HELVÉTIUS, Claude-Adrien: Gel'vécij, Sočiněnija v dvuch tomach I—II. Moskva 1973.
- JENÍK Z BRATŘIC, Jan: Z mých pamětí (výbor J. Polišínského). Praha 1947.
- KANT, Immanuel: Základy metafyziky mravů. Praha 1974.
- KANT, Immanuel: Kritika soudnosti. Praha 1975.
- KANT, Immanuel: Kritika čistého rozumu. Bratislava 1979.
- KNIGGE, Adolph, Freiherr: Ueber den Umgang mit Menschen. Hannover 1793.
- LACLOS, Pierre-Ambroise-Francoise Choderlos de: Nebezpečné známosti. Bratislava 1973.
- LAMBERG, Maxmilian Joseph conte de: Lettres critiques, morales et politiques. Amsterdam 1786.
- LA METTRIE, Julien Offray de: Výbor z díla I—III. Praha 1966.
- LESSING, Gotthold Ephraim: Laokoón. Bratislava 1980.
- LUCA, Ignaz de: Das gelehrte Österreich I—II. Wien 1776, 1778.

- MAASS, Ferdinand: Der Josephinismus. Quellen zu seiner Geschichte I—V (Fontes rerum Austriacarum, 2. Abt.: Diplomataria et acta 71—75). Wien 1951—1961.
- MITTROWSKY, Johann Nepomuk, Graf: Physikalische Briefe über den Vesuv und den Gegend von Neapol. Dresden, Leipzig 1784.
- MONSE, Josef Vratislav: Infulae Doctae Moraviae. Brunnae 1779.
- MONSE, Josef Vratislav: Versuch einer kurzgefassten politischen Landesgeschichte des Markgrafthums Mähren, I—II. Brünn 1785, Ollmütz 1788.
- MESLIER, Jean: Závěť. Praha 1960.
- Novoveká empirická a osvietenská filozofia. Bratislava 1967.
- PEZZL, Johann: Skizze von Wien. Wien, Leipzig 1789.
- PONTE, Lorenzo da: Paměti. Praha.
- PILARZ Ad. — MORAVETZ Fr., Moraviae historia politica et ecclesiastica, I—III. Brunnae 1785—1787.
- ROUSSEAU, Jean-Jacques: Rozpravy. Praha 1978.
- ROUSSEAU, Jean-Jacques: Emil čili o vychování. Praha 1926.
- Oesterreichische Biedermannschronik. Freiheitsburg (Linz) 1784.
- RICHTER, Joseph: Warum wird Kaiser Joseph von seinem Volke nicht geliebt? Wien 1787. Přetištěno in: Josephinische Curiosa, hrsg. von R. Gräffer. Wien 1848.
- SCHILLER, Friedrich: Don Carlos, infant španělský. Praha 1955.
- SCHWOY, Franz Joseph: Topographie von Markgrafthum Mähren, I—III. Wien 1793.
- STENDHAL: Spisy Stendhalovy, 10 svazků. Praha 1958—1976.
- ✓ SONNENFELS, Joseph von: Betrachtungen eines österreichischen Staatsbürgers an seinem Freund. Wien 1793.
- ✓ SONNENFELS, Joseph von: Lebensgeschichte Ludwig XVI. Königs von Frankreich. Wien 1793.
- ✓ SONNENFELS, Joseph von: Gesammelte Schriften, I—X. Wien 1782—1787:
- I. (An meine Herz; Vertraute; Mann ohne Vorurteil)
  - II. (Mann ohne Vorurteil, 2)
  - III. (Mann ohne Vorurteil, 3)
  - IV. (Mann ohne Vorurteil, 4; Therese und Eleonore)
  - V. (Das weibliche Orakel, Briefe über die Wiener Schaubühne)
  - VI. (Briefe über die Wiener Schaubühne, 2)
  - VII. (Über die Liebe des Vaterlandes; Über die Abschaffung des Folters)
  - VIII. (Reden)
  - IX. (Reden)
  - X. (Politische Abhandlungen).
- VOLTAIRE, Francois-Marie Arrouet de: Výbor z díla. Praha 1978.
- VOLTAIRE, Francois-Marie Arrouet de: Spisy Voltairovy, I—II. Praha 1974.
- WEISHAUP, Adam: Apologie der Illuminaten. Frankfurt — Leipzig 1786.
- WINCKELMANN, Johann Joachim: Kleine Schriften und Briefe. Weimar 1960.

C. DOBOVÉ ČASOPISY A NOVINY.

- Brünner Zeitung, 1780—1800.
- Hesperus oder Belehrung und Unterhaltung für die Bewohner des österr. Staates, 1809—1812.

- Hesperus. Ein Nationalblatt für gebildete Leser, 1813—1820.
 Mährisches Magazin, 1789—1792.
 Oekonomische Neuigkeiten, 1811—1821.
 Patriotisches Tageblatt oder öffentliches Correspondenz- und Anzeige Blatt für sämtliche Bewohner aller Kais. Kön. Erbländer über wichtige, interessirende, lehrreiche oder vergnügende Gegenstände zur Beförderung des Patriotismus, 1800—1805.
 Archiv für Geographie, Historie, Staats- und Kriegskunst (Hormayer's Archiv), 1811—1820.

D. VÝBĚR Z OBECNÝCH PRACÍ O OSVÍCENSTVÍ.

- ARETIN, Karl Otmar von: Der aufgeklärte Absolutismus. Köln 1974.
 BAHNER, Werner: „Aufklärung“ als Periodenbegriff der Ideologieggeschichte. (Sitzungsberichte des Plenums und der Klassen der Akademie der Wissenschaften der DDR — Jahrgang 1972, Nr. 9), Berlin 1973, S. 1—26.
 CASSIRER, Ernst: La philosophie des lumières. Paris 1970.
 CASSIRER, Ernst: Esej o člověku. Bratislava 1977.
 DILTHEY, Wilhelm: Das achtzehnte Jahrhundert und die geschichtliche Welt. Gesammelte Schriften III, Stuttgart 1962, str. 209—268.
 Formen der europäischen Aufklärung (hrsg. Fr. Engel-Janosi, Gr. Klingenstein, H. Lutz). München 1976.
 Französische Aufklärung. Bürgerliche Emanzipation, Literatur und Bewußtseinsbildung (Kollektivarbeit). Leipzig 1974.
 GODECHOT Jacques: Les Révolutions (1770—1799). Nouvelle Clio 36, Paris 1963.
 GOLDMANN, Lucien: Structures mentales et création culturelle. Paris 1970.
 GROETHUYSEN, Bernhard: Die Entstehung der bürgerlichen Welt- und Lebensanschauung in Frankreich. Bd. I — Das Bürgertum und die katholische Weltanschauung. Halle 1927; Bd. II — Die Soziallehre der katholischen Kirchen und das Bürgertum. Halle 1930.
 HAZARD, Paul: European Thought in the Eighteenth Century. Cleveveland — New York 1963.
 HORKHEIMER, Max — ADORNO, Theodor W.: Dialektik der Aufklärung. Frankfurt am Main 1969.
 CHAUNU, Pierre: La Civilisation de l'Europe des Lumières. Paris, Arthaud 1971.
 IM HOF, Ulrich: Das gesellige Jahrhundert. München 1982.
 KRAUSS, Werner: Die französische Aufklärung und die deutsche Geisteswelt; in: Aufsätze zur Literaturgeschichte. Leipzig 1968, S. 326—348.
 L'OJEK, Jerzy: Wiek Markiza de Sade. Szkice z historii obyczajów i literatury we Francji XVIII. wieku. Lublin 1972.
 MANDROU, Robert: Le France aux XVIIe et XVIIIe siècles. Paris (Nouvelle Clio 33) 1970.
 MORAVIA, Sergio: Il tramonto dell'illuminismo. Filosofia e politica nella società francese (1770—1810). Bari 1968.
 Polska w epoce oświecenia. Polityka — społeczeństwo — kultura. Warszawa.
 VALJAVEC, Fritz: Geschichte der abendländischen Aufklärung. Wien — München 1961.
 VENTURI, Franco: Europe des Lumières. Paris-La Haye 1971.

WOJTOWICZ, Jerzy: Miasto europejskie w epoce oświecenia i rewolucji francuskiej. Warszawa 1972.

E. LITERATURA — STŘEDNÍ EVROPA A MORAVA.

ARNETH, Alfred von: Geschichte Maria Theresias. 10 Bde. Wien 1863—1879. Aus der Zeit Maria Theresias, Tagebuch des Fürsten Johann Josef Khevenhüller-Metsch. 8 Bde. Wien-Leipzig 1907 — Wien 1972.

BALET, Leo — GERHARD E., Die Verbürgerlichung der deutschen Kunst, Literatur und Musik. Dresden 1979.

BARTON, Peter F.: Umstrittener „Reformkatholizismus“ — Modelfall Josephinismus. Brücke zwischen Kirche und Kulturen. Köln 1976.

Beförderer der Aufklärung in Mittel- und Osteuropa (Freimaurer, Gesellschaften, Clubs). Hrsg. von Éva H. Balázs, L. Hammermayer, H. Wagner, J. Wojtowicz. Berlin 1979.

BERAN, Jiří: O poměru mezi Učenou společností a Hospodářskou společností před rokem 1788. Sborník historický 9, 1962, str. 239—298.

BERNARD, Paul P.: Jesuits and Jacobins. Enlightenment and Enlightened Despotism in Austria. Urbana-Chicago-London 1971.

BERÁNEK, Jiří: Příspěvek k problematice českého zednářského hnutí v době Velké francouzské revoluce. Rukopis seminární práce, Praha 1978.

BENDA, Kálman: A josefinismus és jakobinusság kérdései a Habsburg monarchiában. Budapest 1978.

BĚLINA, Pavel: Teoretické kořeny a státní praxe osvícenského absolutismu v habsburské monarchii. ČSČH 1981, str. 879—905.

BRUNNER, Otto: Neue Wege der Verfassungs- und Sozialgeschichte. Göttingen (2) 1968.

BRŮŽA, Oskar: Hugo František starohrabě Salm-Reifferscheidt-Krautheim. Brno, diplom. práce 1970.

BURIAN, Václav: Hospodářské a sociální poměry v Brně v r. 1748, in: Brno v minulosti a dnes.

ČERNÝ, Jiří: Jiří Procházka a dialektika v německé přírodní filozofii. Praha 1960.

ČERNÝ, Jiří: K některým problémům osvícenského filozofického myšlení v Čechách, in: Filosofie v dějinách českého národa. Praha 1958, str. 90—109.

ČERNÝ, Václav: Hospodářské instrukce. Přehled zemědělských dějin v době patrimoniálního velkostatku v XV.—XIX. století. Praha 1930.

ČERNÝ, Václav: Návrh lóže svobodných zednářů v Brně na zvelebení moravského zemědělství roku 1789. Časopis pro dějiny venkova XIII, 1926, str. 250—263.

Dějiny města Brna, I. Brno 1969.

DENIS, Ernst: Čechy po Bílé Hoře. Praha 1904—1905.

Dějiny Bystřice pod Hostýnem. Brno 1980.

Dobrovský a Brno (Sborník statí). Brno 1929.

DÜLMEN, Richard van: Geheimbund der Illuminaten. Darstellung-Analyse-Dokumentation. Stuttgart-Bad Cannstatt 1975.

DÜLMEN, Richard van: Zum Strukturwandel der Aufklärung in Bayern. Zeitschrift für bayerische Landesgeschichte 36/2 (Festschrift f. K. Bosl), 1973, str. 662—679.

DVOŘÁK, Rudolf: Poslední robotní vzpoura na Moravě roku 1821. Brno 1907.

- EDER, Johann: Chronik der Orte Seelowitz und Pohrlitz und ihrer Umgebung. Brünn 1859.
- EHALT, Hubert Ch.: Ausdrucksformen absolutistischer Herrschaft. Der Wiener Hof im 17. und 18. Jahrhundert. Wien 1980.
- d'ELVERT, Christian: Die Freimaurer in Oesterreich, besonders Mähren. Notizen-Blatt der hist.-stat. Section der k. k. mähr.-schles. Gesellschaft . . . 1866, Nr. 1, str. 4 ad.
- d'ELVERT, Christian: Die Grafen und Freiherren Mittrowsky von Mittrowitz und Nemischl. Schriften der hist.-stat. Section der k. k. mähr.-schles. Gesellschaft des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde III, Brünn 1852, str. 3—40.
- d'ELVERT, Christian: Geschichte der k. k. mähr.-schles. Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde. Brünn 1870.
- d'ELVERT, Christian: Historische Literatur-Geschichte von Mähren und Oesterreich-Schlesien. Brünn 1850.
- d'ELVERT, Christian: Zur Cultur Geschichte Mährens und oest. Schlesiens 2. Berlin 1868.
- FEYFAR, M.: Die erlauchten Herren auf Nicolsburg. Eine geschichtliche Studie auf original Urkunden begründet. Wien 1879.
- FREUDENBERGER, Hermann-MENSCH, Gerhard: Von der Provinzstadt zur Industrieregion (Brünn-Studie). Göttingen 1975.
- FRANKE, Horst — OREL, Vítězslav: Christian Carl André (1763—1831) jako mineralog a jako organizátor vědeckého šlechtění ovcí. Dějiny věd a techniky 1981, str. 193—207.
- GRÜNENBERG, Karl: Die Bauernbefreiung und die Auflösung der gutsherrlich-bäuerlichen Verhältnisse in Böhmen, Mähren und Schlesien 1—2. Leipzig 1893.
- HAJÓS, Gejza: Klassizismus und Historismus. Epochen oder Gesinnungen? Österreichische Zeitschrift für Kunst und Denkmalpflege XXXII, 1978, str. 98—109.
- HÁLOVÁ-JAHODOVÁ, Cecilie: Sochařská rodina Schweiglů v Brně. SPFFBU 16, 1968; řada F 12, str. 60—78.
- HASS, L.: Wolnomularstwo w Europie Środkowo-Wschodniej w XVIII i XIX wieku. Wrocław 1982.
- HAUBELT, Josef: Dějepisectví Gelasia Dobnera. Praha 1979.
- HAUBELT, Josef: František Josef Kinský. Věstník ČSAV 78, 1969, str. 560—577.
- HAUBELT, Josef: Studie o Ignáci Bornovi. Praha 1972.
- HAUBELT, Josef: Život a dílo Václava Prokopa Diviše. Vysoké Mýto 1982.
- HAUBELT, Josef: Z dějin vědeckého zájmu o českou přírodu na Universitě Karlově v 18. století. Historia Universitatis Carolinae Pragensis III/1962.
- HAUBELT, Josef: Zrušení nevolnictví. Významná událost v dějinách našeho lidu. Praha 1981.
- HAUBELT, Josef: České osvícenství. Praha 1986.
- HERBSTOVÁ, René: Korespondence moravského šlechtice Jana Nep. Mittrovského s J. F. Opitzem. Časopis Matice moravské 67, 1952, str. 365—374. Historická Olomouc a její současné problémy, IV., V., VI. (sborníky příspěvků z konferencí 1984, 1985, 1986).
- HOBZEK, J.: České dějepisectví doby barokní a osvícenské. Praha 1941.

- HORMAYER, Josef von: Hugo Franz Altgraf zu Salm-Reifferscheidt. Archiv für Geographie, Historie, Staats- und Kriegskunst 1816, str. 337—346.
- ✓ HOFMANN, Gustav: Christian Carl André a Čechy. Příspěvek k životopisu. Dějiny věd a techniky 1982, str. 28—32.
- HROCH, Miroslav: Buržoazní revoluce v Evropě. Praha 1981.
- HROCH, Miroslav; Místo českého obrození v procesu formování novodobých evropských národů. In: Studie z obecných dějin 1972, str. 47—62.
- HROCH, Miroslav: Společnost a kultura v českém národním obrození. In: Přednášky v 19. a 20. běhu LŠ SlSt v roce 1975 a 1976 (vyšlo 1978), str. 95—103.
- HROCH, Miroslav: Die Vorkämpfer der nationalen Bewegung bei den kleinen Völkern Europas. Eine vergleichende Analyse zur gesellschaftlichen Schichtung der patriotischen Gruppen. Praha 1968.
- HROCH, Miroslav: Zur sozialen Charakteristik der Intelligenz in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts. Wissenschaftliche Zeitschrift der Friedrich-Schiller-Universität Jena. Gesellschafts- und sprachwissenschaftliche Reihe, Heft 2, 1965, str. 231ff.
- HROCH, Miroslav: K problematice formování buržoazního národa v Evropě. ČSČH 1961, str. 388 ad.
- HUČKO, Ján: Sociálne zloženie a pôvod slovenskej inteligencie. Bratislava 1974.
- CHYLÍK, J.: Statistika vývoje brněnského továrního podnikání v letech 1763—1938. Časopis Matice moravské 69, 1950, str. 85—
- CHYLÍK, J.: První obchodní banka u nás. Časopis Matice moravské 69, 1950, str. 261—282.
- JANÁK, Jan: Počátky strojího předení vlny v brněnském soukenictví. SPFFBU, 1981, řada C 28, str. 111—141.
- JIRÁSEK, Jiří: Český velkostatek v době evropské „zemědělské revoluce“. Sborník Matice moravské 86, 1967; str. 85 ad.
- JIRÁSEK, Jiří: Moravská hospodářská společnost do roku 1811. Brno v minulosti a dnes 5, 1963; str. 91—113.
- JIRÁSEK, Jiří: Slezská hospodářská společnost. Slezský sborník 62, 1964; str. 506 ad.
- KANN, R. A.: Kanzel und Katheder. Studium zur österreichischen Geistesgeschichte vom Spätbarock zur Frühromantik. Wien 1962.
- KLABOUC, Josef: Osvícenské právní nauky v českých zemích. Praha 1958.
- KLÍMA, Arnošt: Die tschechische Frühaufklärung im Zusammenhang der Entwicklung des Manufakturwesen; in: Quellen und Studien zur Geschichte Osteuropas Bd. 7, Berlin 1960, str. 243-ad.
- KLÍMA, Arnošt: Manufakturní období v Čechách. Praha 1955.
- KALOUSEK, Josef: Děje král. České společnosti nauk spolu s historickým přehledem publikací jejích z oboru filosofie, historie a jazykovědy. Praha 1985.
- KLINGENSTEIN, Grete: Der Aufstieg des Hauses Kaunitz. Göttingen 1975.
- ✓ KLINGENSTEIN, Grete: Sonnenfels als Patriot. Wolfenbütteler Studien zur Aufklärung 4 (1977), str. 211—238.
- KOČÍ, Josef: Nové práce k dějinám manufaktur v Čechách v 18. století. ČSČH 1970, str. 318—324.
- KOČÍ, Josef: České národní obrození. Praha 1978.

- KRAUS, A.: Tereziánská škola. Bratislava 1932. ✓
- KRÁLÍK, Oldřich: Moravské počátky osvícenského humanismu. Vlastivědný věstník moravský 1947, str. 18 ad. ✓
- KROUPA, Jiří: Rokokový klasicismus jako výraz senzibility aristokracie ve 2. polovině 18. století. Rukopis diplomové práce, Brno 1975.
- KROUPA, Jiří: Mikulovské a evropské kořeny josefinismu. Studie Muzea Kroměřížska '79, str. 59—69.
- KROUPA, Jiří: František Antonín Grimm — architekt XVIII. století; katalog, Kroměříž 1982.
- KŘIVKA, Zdeněk: Josef von Hormayr a problematika kulturního a společenského rozvoje českých zemí a Uher ve světle jeho „Archivu“. Brno, diplomová práce, 1969.
- KUDRNA, Jaroslav: Státověda, historiografie, filozofie 17. století a dílo G. B. Vica. *Studia comeniana et historica* 17, 1977; str. 84—105.
- KUDRNA, Jaroslav: Dějiny Itálie V.—XVIII. století (2. vyd.). Brno 1977.
- KUDRNA, Jaroslav: K historickému obsahu Hegelových politických spisů. SPFFBU 23—24, 1975; řada C 21—22, str. 123—134.
- Kultura v zrcadle dějin filozofie (Sborník statí). Praha 1982.
- KUPETZKY, Franz: Josef und Franz von Sonnenfels. *Das Leben und Wirken eines edlen Bruderpaares*. Wien 1882. ✓
- KUTNAR, František: Život a dílo Ignáce Cornovy. ČČH 1930, str. 355 ad. ✓
- KUTNAR, František: Velká revoluce francouzská v naší soudobé kritice. ČČH 1934.
- KUTNAR, František: Sociálně myšlenková tvářnost obrozenského lidu. Trojí pohled na český obrozenský lid jako příspěvek k jeho duchovním dějinám. Praha 1948.
- KUTNAR, František: Poddanství a robota v názorech české osvícenské společnosti. AUC, *philosophica et historica* III, Praha 1962.
- KUTNAR, František: M. A. Voigt — profil historika a vlastence. Věstník ČSAV 79, Praha 1970. ✓
- LENHOFF, Eugen — POSNER, Oscar: *Internationales Freimaurer Lexikon*. Wien-München 1932 (nový přetisk 1975).
- Les lumières en Hongrie, en Europe centrale et en Europe orientale. Actes du Deuxieme Colloque de Mátrafüred, 2—5 Octobre 1972. Budapest 1975.
- MACŮREK, Josef: K otázce přechodu od feudalismu ke kapitalismu v zemědělství ve střední Evropě. SPFFBU, 1060, řada C 7, str. 307 ad.
- MACŮREK, Josef: Z minulosti východní Moravy v 18. a 19. století. Brno-Kroměříž 1980.
- MAINUŠ, František: První manufaktury na Moravě. Časopis Matice moravské 73, 1954; str. 62 ad.
- MAREK, Jaroslav: Základy obrozenské společnosti v Brně; in: Brno v minulosti a dnes 3, Brno 1961; str. 67 ad.
- Maria Theresia und ihre Zeit. Salzburg-Wien 1979.
- MATĚJEK, František: Bílá Hora a moravská feudální společnost. ČSČH 1974, str. 81—104.
- MELVILLE, Ralph: Adel und Revolution in Böhmen. Inaugural Dissertation (strojopis), Freiburg im Breisgau 1977.
- MUK, J.: Po stopách národního vědomí české šlechty pobělohorské. Praha 1931.

- MEJDŘICKÁ, Květa: Die Jakobiner in der tschechischen öffentlichen Meinung; in: Maximilian Robespierre 1758—1794. Berlin 1958, str. 423 až 440.
- MILDE, Kurt: Neorenaissance. Dresden 1981.
- MYL'NIKOV, Alexandr S.: Epocha prosvěščenija v českých zemljach. Moskva 1977.
- MYL'NIKOV, Alexandr S.: Dve žizni Ignacija Borna. Voprosy istorii 1973, str. 208 ad.
- MYL'NIKOV, Alexandr S.: Vznik národně osvícenské ideologie v českých zemích 18. století. Praha 1974.
- MYŠKA, Milan: Morava a Slezsko v hospodářském a společenském vývoji předbřeznového Rakouska. Slezský sborník 1957, str. 33—73.
- NĚMEC, Bohumil: Královská česká společnost nauk a přírodní vědy. Věstník král. české společnosti nauk. Řada filosoficko-historicko-filologická 1951. Praha 1953.
- NOVÁK, V.: Raabův systém a provádění jeho na některých panstvích v Čechách. Časopis pro dějiny venkova 1921, str. 138 ad.
- NETTL, Paul: Mozart und die königliche Kunst. Die freimaurerische Grundlage der Zauberflöte. Berlin 1932.
- OREL, Vítězslav — VERBÍK, Antonín: Program rozvoje vědy na Moravě na počátku 19. století. Dějiny věd a techniky 18, 1985, str. 149—158.
- OREL, Vítězslav — VERBÍK, Antonín: Programy učených společností v Brně na přelomu 18. a 19. století; (strojopis v tisku).
- OSTERLOH, Karl-Heinz: Josef von Sonnenfels und die österreichische Reformbewegung im Zeitalter des aufgeklärten Absolutismus. Lübeck-Hamburg 1970.
- Österreich zur Zeit Kaiser Josephs II. Mitregent Kaiserin Maria Theresias, Kaiser und Landesfürst. Kat., Melk 1980.
- Österreichische Freimaurerlogen — Humanität und Toleranz im 18. Jahrhundert. Kat., Schlossmuseum Rosenau/Zwettl 1978.
- PETRÁŇ, Josef: Nevolnické povstání 1775. Prolegomena edice pramenů. Praha 1972.
- PETRÁŇOVÁ, Alena: Venkovská chudina v buquoyském „zaopatřovacím“ zařízení ve druhé polovině 18. století. Jihočeský sborník historický 1961, str. 116 ad.
- PLAČKOVÁ, Magda: O moravském zemském feudálně stavovském patriotismu v době předbřeznové. Vlastivědný věstník moravský 1977, str. 37 ad.
- PLACHT, Otto: Lidnatost a společenská skladba českého státu v 16.—18. století. Praha 1957.
- POKLUDA, Zdeněk: Zámek a statek Klečůvka za feudalismu. Gottwaldovsko od minulosti k současnosti '81, str. 149—237.
- POLIŠENSKÝ, Josef: Casanova a společnost jeho doby; in: G. Casanova, Historie mého života. Praha 1968 (předmluva).
- POLIŠENSKÝ, Josef: Korespondence moravského osvícence Maxe Lamberga s J. F. Opitzem o francouzské revoluci. Časopis Matice moravské 71, 1952, str. 140—148.
- POLIŠENSKÝ, Josef: Napoleon a srdce Evropy. Praha 1971.
- POLIŠENSKÝ, Josef: Revoluce a kontrarevoluce v Rakousku 1848. Praha 1971.

- POLIŠENSKÝ, Josef: Comenius and the 17th Century Social and Scientific Revolution. *Acta Comeniana* 2 (26), 1970, str. 139—145.
- POLIŠENSKÝ, Josef — SNIDER, Frederick: Změny ve složení české šlechty v 16. a 17. století. *ČSČH* 20, 1972, str. 515—526.
- PRAŽÁK, Richard: K světonázorovému profilu Josefa Dobrovského; in: *Sborník k 150. výročí úmrtí Josefa Dobrovského*. Brno 1980, str. 7—28.
- PRAŽÁK, Richard: Josef Dobrovský als Hungarist und Finno-Ungarist. Brno 1967.
- PRAŽÁK, Richard: Dobrovský und Schlözer. *Zeitschrift für Slawistik* 30, 1985, str. 590—601.
- PREISS, Pavel: *Boje s dvouhlavou saní*. Praha 1981.
- PURŠ, Jaroslav: *Průmyslová revoluce. Vývoj pojmu a koncepce*. Praha 1973.
- RADIMSKÝ, Jiří: Vývoj obyvatelstva na Moravě do roku 1857. *Vlastivědný věstník moravský* I, 1946, str. 72—110.
- REINALTER, Helmut: *Aufgeklärter Absolutismus und Revolution*. Wien-Köln-Graz 1980.
- REINALTER, Helmut (Hrsg.): *Freimaurer und Geheimbünde im 18. Jahrhundert in Mitteleuropa*. Frankfurt a. M. 1986.
- ROSENSTRAUCH-KÖNIGSBERG, Eva: Aloys Blumauer — Jesuit, Freimaurer, Jakobiner; in: *Jahrbuch des Instituts für Deutsche Geschichte* II, 1973, str. 145—171.
- RÖSSLER, Hellmuth: *Graf Johann Philip Stadion I—II*. Wien-München 1966.
- ŘEHOŘKOVÁ, Marie: K problematice ohlasu francouzské buržoazní revoluce na Moravě na konci 18. stol. *Strojopis dipl. práce*, Brno 1957.
- ŘEZNÍČEK, Václav: *Jan Leopold Hay. Vypsání jeho života a působení*. Praha 1920.
- SCHRAM, Wilhelm: *Ein Buch für jeden Brünner. Quellenmässige Beiträge zur Geschichte unserer Stadt I—V*. Brünn 1901—5.
- SCHRAM, Wilhelm: *Eigenhändige Lebensnachrichten des mährischen Malers Johann Christoph Handke*. Wien, Selbstverlag 1893.
- STEKL, Hannes: *Österreichs Aristokratie im Vormärz. Herrschaftsstil und Lebensformen der Fürstenhäuser Liechtenstein und Schwarzenberg*. Wien 1973.
- SLAVÍK, Bedřich: *Od Dobnera k Dobrovskému*. Praha 1975.
- STEINER, Gerhard: *Freimaurer und Rosenkreuzer*. Berlin 1985.
- STOEHR, August: *Deutsche Fayencen und Deutsches Steingut*. Berlin 1920.
- STŘESKOVÁ, Jaroslava: Působení Kristiána Karla Andrého v českých zemích. *Vědecké práce Československého zemědělského muzea*. Praha 1966, str. 255—272.
- STŘÍTECKÝ, Jaroslav: *Dějiny a dějinnost*. Brno 1985.
- ŠIMEČEK, Zdeněk: Tisková politika v českých zemích do roku 1848. *Časopis Matice moravské* 94, 1975, str. 242—252.
- ŠIMEČEK, Zdeněk: Půjčovny knih a čtenářské společnosti v českých zemích a jejich působení do roku 1848. *ČSČH* 1981, str. 63—88.
- ŠIMEČEK, Zdeněk: K počátkům české diplomatiky. *Sborník matice moravské* 86, 1967, str. 101—124.
- ŠINDELÁŘ, Bedřich: Konec „honu na čarodějnice“ v tereziánské době u nás. *SPFFBU* 1970, C 17, str. 89—107.
- ŠMERDA, Milan: Lafayettova internace v Olomouci v letech 1794—1797 a moravská společnost. *Časopis Matice moravské* 95, 1976, str. 245—264.

- SPIESZ, Anton: K teoretickým problémom manufaktúrneho obdobia v dnešnom Československu. *Hospodárske dejiny* 3, 1979, str. 9—53.
- ŠTEFEK, Jaroslav: Z ohlasu francouzské revoluce u nás (František Štěpán Hanke). *Vlastivědný věstník moravský* 1976, str. 176—180.
- TAPIÉ, Victor-Lucien: *Die Völker unter dem Doppel Adler*. Graz-Wien-Köln 1975.
- TIBENSKÝ, Ján — BOKESOVÁ-UHEROVÁ, Mária: *Priekopníci slovenskej kultúry*. Bratislava 1975.
- TRAUTENBERGER, Gustav: *Die Chronik der Landeshauptstadt Brünn*, IV. Brno 1897.
- URFUS, Valentin: Osvícenství a ekonomická ideologie v Čechách. *Právně-historické studie* 4, Praha 1969, str. 208 ad.
- URFUS, Valentin: K vzájemnému poměru českého státoprávního programu a předbřeznová stavovská opozice v Čechách. *Právněhistorické studie* 13, 1967, str. 98 ad.
- URFUS, Valentin: Rodinný fideikomis v Čechách. *Sborník historický* 9, 1962, str. 193—238.
- URFUS, Valentin: „Zakázané“ knihy v knihovně tereziánského centralisty. *Právněhistorické studie* 20, 1977, str. 133 ad.
- URBAN, Otto: *Kapitalismus a česká společnost*. Praha 1978.
- VALJAVEC, Fritz: *Der Josephinismus. Zur geistigen Entwicklung Österreichs in 18. und 19. Jahrhundert*. München 1945.
- VALJAVEC, Fritz: *Die Entstehung der politischen Strömungen in Deutschland 1770—1815*. München 1951.
- VÁLKA, Josef: K problému sociálního myšlení a ideologie nevolníků roku 1775, in: *Povstání poddanského lidu 1775 v severovýchodních Čechách*. Hradec Králové 1975, str. 161—190.
- VÁLKA, Josef: *Česká společnost v 15.—18. století (Úvod do problematiky sociálních dějin pozdního feudalismu)*, I. Předbělohorská doba. Praha 1972; II. Bělohorská doba. Praha 1983.
- ✓ VÁLKA, Josef: Manýrismus a baroko v české kultuře 17. a 1. pol. 18. století. *Studia comeniana et historica* 19, 1978, str. 155 ad.
- VÁLKA, Josef: Zrušení „nevolnictví“ roku 1781 (Termín a skutečnost „nevolnictví“ v dějinách a historiografii). *Jižní Morava* 1981, str. 110—121.
- VAŇÁČEK, Michael: *Francouzové a Morava v době Velké francouzské revoluce a koaličních válek*. Brno 1965.
- VAŇÁČEK, Michael: Obdivovatelé Velké francouzské revoluce mezi kněžstvem na Znojemsku. *Vlastivědný věstník moravský* 13, 1958, str. 233 ad.
- VLČEK, Jaroslav: *Z dějin české literatury*. Praha 1960.
- VOLF, Jaroslav: K počátkům zednářství v Brně. *Hlídka* 42 (54), 1937, str. 190—192.
- VOLF, Miloslav: *Významní členové a spolupracovníci vlastenecko-hospodářské společnosti v Království českém*. Praha 1967.
- VOEGT, H.: *Die deutsche jakobinische Literatur und Publizistik 1789—1800*. Berlin 1955.
- WANDRUSZKA, Adam: *Leopold II. I—II*, Wien-München 1963—65.
- WANGERMANN, Ernst: *Vom Joseph II zu den Jakobinerprozessen*. Wien 1966.
- WEBEROVÁ, Zdena: *Raabizace na Moravě*. Diplomová práce, strojopis, Olomouc 1956.

- WILIŃSKI, Kazimierz: Moralność i polityka. Etyka społeczenska Helvéciusza. Warszawa 1971.
- WINTER, Eduard: Barock, Absolutismus und Aufklärung in der Donaumonarchie. Wien 1971.
- WINTER, Eduard: Frühliberalismus, Restauration und Romantik. Wien 1972.
- WINTER, Eduard: Josefinismus und seine Geschichte. Brünn-München-Wien 1943.
- ZACHYSTAL, František: Vznik svobodného zednářstva v Čechách. Praha 1937.
- ZÖLLNER, Erich: Bemerkungen zum Problem der Beziehung zwischen Aufklärung und Josefinismus. In: Österreich und Europa. Festgabe für Hugo Hantsch. Graz-Wien-Köln 1965.
- ZÖLLNER, Erich: Geschichte Österreichs. Von den Anfängen bis zur Gegenwart (6. Auflage); Wien 1979.
- ŽÁK, Karel: PhDr. a JUDr. Josef Vratislav Monse, národní buditel. Nové Město na Moravě 1933.